

Izbor i polimorfizam: organizacijska prijelazna razdoblja

Serv Vinders

Mnoga djeca u Nizozemskoj se tijekom dana suočavaju s čak tri prijelazna razdoblja. Serv Vinders objašnjava zašto je to tako i kako tu situaciju vide roditelji i društvo.

Nizozemci vole odlaziti u druge zemlje da bi se upoznali s načinima organizacije odgojno-obrazovnih sustava. Tragamo za inspirativnim primjerima za učenje. Razlozi ove pojave leže u činjenici da se nizozemski sustav odgoja i obrazovanja djece nalazi u tranziciji: društvene okolnosti se brzo mijenjaju, a postoji i opća suglasnost o potrebi bolje koherentnosti sustava.

Ideja neprekinutog rasta i razvoja je tema o kojoj se piše i filozofira: ideal je na dijete usmjerena organizacija u kojoj se i tijekom dana i tijekom školskih godina glatko prelazi iz predškolske ustanove u školu.

Cilj je postići intenzivnu suradnju između 'škole u širem smislu', tj. obvezne osnovne škole, ustanova predškolskog odgoja i obrazovanja i drugih organizacija i ustanova u okruženju koje su često smještene u istim višenamjenskim zgradama. Vlada potiče ovakvu praksu. Iako se puno toga odvija u Nizozemskoj, još uvijek nismo došli do stvarnih projekata koji na kvalitetan način govore o 'glatkim' prijelaznim razdobljima. Možemo li izdvojiti neki razlog? Kako stvari stoje u Nizozemskoj?

Skrb o djeci i školovanje u Nizozemskoj

U cijeloj Nizozemskoj je sve donedavno dnevno vrijeme provedeno u školi za djecu od 4. do 12. godine bilo gotovo identično. Započinjalo je oko 8:30 i trajalo do 12:00 i od 13:30 do 15:30. Srijeda popodne, a često i petak, bili su slobodni. Većina djece bi odlazila

kući na ručak, dok se sada sve veći broj škola odlučuje s roditeljima organizirati dodatnu skrb za djecu.

2007. godine mijenja se zakon o osnovnom školovanju. Škole su sada obvezne osigurati uravnotežen dnevni raspored od 7:30 do 18:30 h. Polazi se od pretpostavke da škole moraju ponuditi skrb za djecu na zahtjev roditelja. Kako

bi ispunile ove zahtjeve, mnoge škole surađuju s predškolskim ustanovama. Neke škole organiziraju produžene boravke prije i nakon škole. Međutim, druge su škole iz različitih razloga nastavile raditi po starom (model prije i poslije podne) ne mijenjajući svoje radno vrijeme. U današnje vrijeme u Nizozemskoj je popularno raditi na 1,5 radnom mjestu, što je oblik dodatnog honorarnog posla, no u konačnici i djelomično skraćenog radnog vremena. Prema tome, prosječno dijete treba koristiti ove usluge tri dana u tjednu. Preostala dva dana jedan ili oba roditelja ostaju kod kuće i imaju mogućnost ručati s djecom, što se smatra vrlo dragocjenim. Zato je teško mijenjati sustav. S druge strane, postoji snažno lobiranje za cjelodnevni boravak i kontinuirani razvoj djece u okviru odgojno-obrazovnih ustanova.

Društvene promjene

Pedagoginja Jeannette Doornenbal, predavačica na predmetu cjelovite politike za mlade na Hanzehogeschool Groningen, dobro je informirana o mogućnostima, preprekama i razvoju situacije u Nizozemskoj. Ona kaže: 'Društvene promjene utječu na način odrastanja djece u Nizozemskoj. Tradicionalna obitelj, onakva kakvu znamo iz pedesetih i šezdesetih godina, u kojoj otac radi, a majka ostaje kod kuće uz djecu, sada izgleda sasvim drukčije. Sve češće oba roditelja rade. Zato otići kući na ručak nije više nešto što se podrazumijeva. O djeci se vodi briga na drugim mjestima. Ona u Nizozemskoj provode više vremena u ustanovi i proživljavaju više prijelaznih razdoblja tijekom dana nego ranije. Često su smještene u jaslice u vrlo ranoj dobi. Kad krenu u školu, odlaze od kuće u neki oblik organiziranog programa i zatim u školu. Zatim se opet u podne vraćaju u organizirani program, zatim opet idu u školu, a nakon škole odlaze u neki klub ili udrugu čiji su član.' Usmjeren razvoj društva u društvo znanja pojačava pritisak na djecu da još u predškolskom razdoblju zadovolje neke preduvjete i razviju kognitivne sposobnosti. Mi želimo spriječiti zaostajanje u kasnijim godinama. Stoga se obiteljski odgoj i obrazovanje u nekim područjima čini nedostatnim, što nas dovodi do potrebe za nadoknađivanjem. Sve je veći broj djece s teškoćama u učenju i ponašanju. Promjene utječu i na obitelji, pa je sve veća potreba

za službama koje bi skrbile o djeci i pružale dodatnu pomoć i podršku roditeljima.

Suradnja između ustanova koje skrbu o djeci i škole

Dug i rascjepkan dan kojeg djeca provode u raznim predškolskim ustanovama i školi i brojne društvene promjene govore o neophodnosti ostvarivanja suradnje između ustanova koje brinu o djeci, ukoliko doista želimo olakšati prijelazna razdoblja. Međutim, nema višeznačnih poteza kojima bi se to organiziralo.

Jeannette Doornenbal:

'Za našu situaciju je karakteristično da ne posjedujemo nacrt. Postoje polimorfne pojavnosti. Tu je i nekoliko zakonskih odredbi i financijskih okvira koje je teško objediniti. Pored toga, u Nizozemskoj visoko cijenimo različitosti i organizaciju prostora. U tom slobodnom prostoru nalazimo nekoliko ljudi i organizacija koje imaju svoje ideje, među njima su i grupe s inicijativama, konzultantske i istraživačke institucije i znanstvenici. To dovodi do višestruke pojavnosti. Imam dojam da postoji tendencija prema kojoj skrb, odgoj i obrazovanje - postaju sve povezani; iako ne svugdje i u različitim oblicima. O tome se treba još razmišljati: Kako ćemo raditi zajedno, kreirajući i razvijajući razvojne centre za djecu s odlikama neprekinutog procesa?'

Sloboda izbora

Okolnosti u Nizozemskoj dopuštaju roditeljima da učine vlastiti izbor, uključujući i izbor škole koju žele. Izbori se mogu temeljiti na različitim aspektima, poput vjeroispovijesti, lokacije, pedagoške vizije i sl. Ukoliko škola ima odličnu suradnju s vrtićem (gdje se odvija priprema za školu), a roditelji odaberu drugu školu, izostaje 'glatko' prijelazno razdoblje. Ustanove koje srbe o djeci smatraju kako bi roditelji trebali biti u mogućnosti odabrati vrstu aktivnosti nakon redovnih aktivnosti koju žele za svoju djecu. To bi moglo dovesti do pojave odgojno-obrazovnih ustanova u kojima djeca pohađaju četiri različita oblika dodatnih aktivnosti. U ovakvoj situaciji teško je donijeti zajedničke smjernice. Odgojno-obrazovne ustanove i organizacije suočavaju se s još jednim problemom. Odgoj, obrazovanje i skrb odvijaju se prema različitim zakonima o radu, koji povlače za sobom i različite radne uvjete. Nedavno je izrađeno

nekoliko prijedloga prema kojima je dana mogućnost tzv. kombinacije djelatnika koji imaju priliku raditi i u školi i u dodatnim programima za djecu. Ovo je još jedan primjer nizozemskog polimorfizma.

Ranjivost i izazov

Jeannette Doornenbal propituje koliko je doista loše kad prijelazno razdoblje ne protekne 'glatko': 'Znamo da smo tijekom prijelaznih razdoblja ranjivi, ali ona znaju biti i izazovna. Djeca uče na temelju izazova. Da radi svoju stvar, u drukčijem okruženju, počinjući nešto novo ili bivajući negdje drugdje, za dijete može biti sjajno iskustvo. Brine me da na prijelazna razdoblja uglavnom gledamo kroz prizmu ranjivosti. Ona druga strana koja znači izazov često je zaboravljena. Prijelazna razdoblja jednostavno postoje. Važno je čuvati se uniformnosti i jednodužnosti u školama. Ja smatram da je kvaliteta ta dva okruženja od većeg značaja. Ona se razlikuju i u redu je da se razlikuju. Mi se moramo pobrinuti za dobru povezanost. Stalni je izazov voditi djecu kroz prijelazna razdoblja. U praksi, individualni razvoj djece često se odvija po nečijoj tuđoj mjeri. Moramo se zapitati odgovara li naša potreba za kontinuitetom u odgojno-obrazovnom procesu doista razvojnom procesu kroz koji djeca prolaze. Još puno toga ne znamo.'

Ekonomska kriza i recesija razlog su zašto je teško reći u kojem smjeru će se Nizozemska razvijati. Možda će se svijet škola i ustanova za rani odgoj i obrazovanje djece razvijati usporedno. Mnoge škole razmatraju promjenu rasporeda rada prema onome bez pauzi i prekida. Nestaje dugačka pauza za ručak, a djeca su ranije slobodna. Pitanje je mogu li roditelji nastaviti pratiti povećanje troškova organiziranog boravka s obzirom na to da cijena sata dodatnog organiziranog boravka stalno raste. Prema Jeannette Doornenbal, još važnije od stvaranja konačnog okvira je pitanje očuvanja kvalitete. 'Stvarni izazov je povezati organizacijska pitanja s pedagoškim zadaćama.'

Serv Vinders je tajnik Childcare International Nizozemske.
cerva@xs4all.nl

Jeanette Doornenbal radi kao predavačica na kolegiju Integrirana politika prema mladima, u školi Hanzehoge u Groningenu, Nizozemska.
j.m.doornenbal@pl.hanze.nl